

Kako je nastao običaj slavljenja „krsne slave“?

Slava je godišnja proslava, specifična za svaku porodicu (bratstvo), tokom koje okupljaju najbliže ljude kako bi na svoj praznik proslavili svog sveca zaštitnika. Iako je to događaj koji je usko povezan sa crkvom, njegovi korijeni sežu još dublje, od paganskih običaja koji će biti „hristijanizovani“ tek kasnije u 9. vijeku. Otprilike u to vrijeme, ovim prostorima duhovno je visoko dominirao stari slovenski kult predaka. Nije onda ni čudo da bi običaj koji slavi upravo ovakav odnos sa precima i mitskim likovima bio široko prihvaćen i od kojeg se teško odustaje. Pošto su svoje paganske patronе jednostavno zamijenili pravoslavnim ekvivalentima, dvanaest vjekova kasnije *slavska* tradicija je i dalje velika kulturna prisutnost u životima mnogih Balkanaca.

Međutim, ne praznuju samo privatna lica i porodice. Čak i građevi, mjesta i sela obilježavaju dane svojih svetaca zaštitnika, kao i kompanije, institucije, škole i zajednice u cjelini. Slave su protkane raznim običajima i ujedno su i velike gozbe gdje se obilno jede i piće, što ih čini posebno privlačnim mnogima, čak i ako su ateisti.

„Slava (etimologija ove riječi najverovatnije vodi do sanskrita i riječi *śrava* koja, nešto izmijenjena u izvedenim slovenskim jezicima, tako i srpskom, poprima današnji oblik), poznata još i kao krsna slava, krsno ime, sveti, je prastari narodni običaj proslave domaćeg zaštitnika i davaoca kod paganskog čovjeka. Među Slovenima, najbolje se održala kod Srba. Srbici su slavu kontinuirano i najduže zadržali. Tragove ovog običaja imaju ili su doskora imali svi Sloveni, pa i Indoevropski: Tračani, stari Grci, Dačani, (sa ostacima u Maloj Vlaškoj), Iliri (sa ostacima kod Cincara i sjevernih Albanaca), Rimljani i dr. Slični običaji se sreću i u Sjevernoj Makedoniji, djelovima Bugarske u vrlo malom obimu u obje države, u Bugarskoj samo oko Timoka. Slava se sreće i kod katolika u Boki Kotorskoj, gradu Baru sa okolinom, Konavlima, južnoj Hercegovini, Dalmaciji i Bosanskom Grahovu, kod Albanaca katolika, nekih Muslimana u Bosni i Sandžaku, pravoslavnih

Vlaha, Goranaca i Hrvata na Kosovu.¹

Najviše pristalica ima vjerovanje da je slava hristijanizovani oblik starog slovenskog (ili šire, indoevropskog) praznika posvećenog mitskom pretku porodice, odnosno porodičnim precima uopšte. Slava potiče iz **kulta predaka**, jednog od najvažnijih praslovenskih kultova. Naime, stari Sloveni su, Srbi posebno, veoma držali do porodice i odnosa prema precima. Slava je tada (a i danas) upravo održavala vezu sa precima i porijekлом. Slavljenjem, porodice su prenosile kulturno nasleđe sa pokoljenja na pokoljenje i čuvale svijest o sopstvenom porijeklu.

Najstariji pomen slave u našim krajevima potiče iz 1018. godine.

Postoje i autori koji vjeruju da su Srbi usvojili ovu tradiciju u vrijeme pokrštavanja, negdje krajem 9. vijeka. Neki veruju da se sam dan masovnog krštenja uzimao kao dan sveca zaštitnika, drugi tvrde da je svako pleme usvojilo svog zajedničkog zaštitnika, dok ostali i dalje tvrde da slava samo predstavlja sveca koji je zamijenio prethodnog paganskog boga-zaštitnika. Ponekad bi se desilo da se nova slava usvoji kada postoji vjerovanje da se neki svetac zalagao za neku vrstu spasenja. Novi svetac bi bio usvojen na mjestu starog, čiji dan bi se i dalje obeležavao paljenjem sveće, ali sa mnogo manje slavlja.

Postoji teorija da krsno ime – slava, pripada kultu mrtvih. (M. Vasić, V. Skarić, V. Čajkanović, L. Niderle i dr.). Poziva se na upotrebu koljiva o krsnom imenu, koje se upotrebljava u **kultu mrtvih**.²

„Duhovni pojam slave semantički je istorodan arijskom srava (srāva), ‘slava’, što teče ili struji (tok, tekući, tečenje). Reč je od korena *sru*, teći, strujati, infinitiv sravati, ‘slaviti’, istorodno reči ‘slivati’, (arh. ‘oslaviti’, poteći) ili ‘sloviti’, govoriti. Infinitiv ‘slaviti’ izведен

¹ Krsne slave u sociološkom smislu manifestuju porodične bratstveničke, srodničke, plemenske i etničke veze, što je zapravo glavni faktor njihovog opstanka. Pravoslavni vjernici posebno su osjetljivi po ovom pitanju, što sveštenstvo i političari lukačko koriste za zadržavanje ljudi u okvirima pravoslavno-nacionalnog identiteta, uključujući i one koje su svjesni raznih crkvenih malverzacija i neodrživosti njihovih dogmi. Prema crkvenom kalendaru, slava ima 88 u godini.

² [Wikipedia „Slava“](#).

je od reči ‘slava’, ali, treba razlikovati homonim ‘slava’ u značenju ‘ugled’, arij. šrava, (po)hvala, uvažavanje, ugled (šravana, slavan), čast, od korena šru, slušati, čuti.“³

Oko porijekla slava postoje i donekle drugačija mišljenja.

„Poznato je, da je i prije postanka hrišćanske vjere kod svih naroda, čija nam je istorija poznata, bio običaj, koji je nastao, kako nastaju običaji, da pojedine porodice slave, kao svog domaćeg zaštitnika, kao svog patrona, jedno biće, koje su one smatrali uzvišenijim od ljudskih stvorova. Znao se dan u godini, kada se slavio taj patron. Prinosile su mu se žrtve, kao što su Bogu tvorcu prinosili i prvi ljudi. Palile su se vatre u slavu tog patrona. Zaklala bi se po koja životinja, obično blaga i mirna ovca, pa bi se izgorjela u slavu kućnog patrona.

Rimljani, prije i poslije Hrista, imali su svoj *deos lares. Dei lares* su bili kod njih kao što je kod Srba krsno ime. Kada se tamjan pronašao, Rimljani su o toj slavi kadili i svoju kuću tamjanom, taman kako i Srbi danas rade, kada o krsnoj slavi dolazi sveštenik u kuću. Rimljani su se tom svom bogu – onda nije bilo svetaca u današnjem smislu – molili, da im dade dobra, koja su željeli, a da im odstrani zla, kojih su se bojali. Stari Rimljani, na dan svoga patrona, palili su svjetnjake u slavu svoga boga-pokrovitelja. To rade i Srbi sa krsnom svijećom. Svi domaći i pozvani gosti kod Rimljana jeli su od zajedničkog, po njihovom vjerovanju i običaju blagoslovljenog hljeba. To isto rade i Srbi.

Utvrđeno je istorijom da su **svi narodi slavili** od pamтивјека svog patrona, svoga zaštitnika. Kada su nastala hrišćanska vremena i kada su mnogi narodi prigrlili hrišćansku vjeru, vjekovima osveštani **običaj proslave** patrona nije se mogao tako lako zaboraviti. Porodice koje su slavile po kojeg staroga boga, kao svog patrona, i smatrajući tu slavu nekom dužnošću, kada su prigrlile hrišćansku vjeru, nisu mogle među bogovima birati novog patrona. Nova hrišćanska vjera je priznavala samo jednog Boga, koji je tvorac i zaštitnik svega i sva-koga.

Toga jedinog Boga nisu mogle porodice prigrliti kao svoga

³ Slobodan M. Filipović, etnolog.

patrona, jer takva slava ne bi bila ni najmanje odgovarala **slavi iz paganskih vremena**. Hrišćanstvo Srednjeg vijeka donijelo je svojim vjernicima i mnogo svetaca koje se navodno posle smrti nalaze uz Boga. Tako je kod pradjedova, kada su primili hrišćansku vjeru, izabor jednog hrišćanskog sveca za zaštitnika, umjesto starog **paganskog boga**, za pokrovitelja porodice bio prilično prirođan? Hrišćanski svetac je bio za to najzgodniji, već i po samom duševnom osjećanju. Nova hrišćanska porodica, primajući jednoga sveca za svog zaštitnika, bila je uvjerenja, da će tim imati dvostrukе koristi. Svetac je uvijek uz Boga, pa će on lakše prinositi Bogu molitve svojih zaštićenih porodica. Stari, **paganski bog**, patron porodice, nije mogao imati toliko snage. Novom vjerom i novim izborom udvostručena je snaga.

Radi toga nije baš posve neumjesno vjerovanje, koje se vjeruje u mnogim krajevima, da je krsno ime **uspomena na dan** kada su pradjedovi pojedinih porodica iz **paganske vjere prešli u hrišćansku vjeru**. Ko slavi Đurđevdan kao krsno ime, taj slavi za to što misli i vjeruje, da su njegovi stari tog dana, na Đurđevdan, **prešli** iz paganske u hrišćansku vjeru. Ko slavi Nikoljdan, taj misli i vjeruje, da su njegovi pradjedovi toga dana promijenili vjerom itd. Pa to **kazuje** već i sama riječ **krsno ime**. Nema sumnje, da ono krsno dolazi od riječi **krstiti**, krstiti se tj. **primiti** hrišćansku vjeru.

Kada je, dakle, utvrđeno da su naši stari, u **pagansko doba**, imali naročitog boga, kao svog porodičnog patrona; kada se zna za rimske *deos lares* i za slične bogove-patrone kod naroda iz **rimskog i starijeg doba**; kada se zna, da su takve bogove-patrone **imali i Sloveni**, dok nisu primili hrišćansku vjeru; kada se ne može poreći da veliki dio Srba slavi krsno ime, a da ima i Hrvata koji ga slave – nije smiono, nego opravdano mišljenje, da **postanak** današnjeg krsnog imena **ne treba tražiti** ni u srpskom, ni u pravoslavnom izvoru, nego mu je pravi **izvor u paganskom vjerskom običaju boga-patrona**, a patarenstvo mu je tek možda bio medium, koji je ovu **prastaru tradiciju** predao novijoj dobi, novim naraštajima, ne pitajući za njihovu današnju

konfesiju.“⁴

„Slava je, u stvari, **pomen predaka** i ništa više. Ceo obred o slavi vrlo je prost i svodi se na ‘ustajanje u slavu’, na spominjanje umrlih predaka, i žrtvu (u hlebu ili koljivu, i vinu) koja se tim precima prinosi.“⁵

„Ali kad analizujemo šta se sve radi uz slavu, šta se sprema i koji se običaji bez pogovora moraju ispuniti, onda se neizbežno dolazi do rezultata: da je **krsno ime praznik obožavanja svojih predaka**, a ovakav kult je razvijen kod svih primitivnih naroda, pa čak i kod Ki-neza, i pošto su u ovim običajima žrtve jedini vidljivi i javni izrazi zahvalnosti i pijeteta potomaka prema precima, a ostali svečani činovi, prirodno je, što se uz njih nižu u raznim oblicima.“⁶

„Nema nikakve sumnje da je ‘krsno ime’ ili ‘slava’ kod Srba očuvan kao jedinstven religijski obred, u toj formi nezabeležen kod drugih slovenskih grana, kao ni kod drugih pravoslavnih hrišćana na Balkanu, osim kod jednog dela vlaškog stanovništva, koje mnogi autori smatraju specifičnim etničkim supstratom. Iako je krsno ime kod Srba jedinstveni ritual koji egzistira u svim srpskim zemljama, postoje izvesne razlike u vršenju samog obreda...

Kada konstatujemo šta je u proslavljanju krsnog imena najbitnije, lako ćemo doći do rešenja o njegovom poreklu i značaju. Pre svega, krsno ime je **spomen precima**.⁷

Slava u Srba je ne samo molitva za zaštitu doma i porodice, već (možda i prije svega) i molitva upućena na dobrobit predaka te porodice (zajednice).

„Jedna od glavnih odlika srpskog Pravoslavlja, za koju ne zna ostali hrišćanski svet, jeste krsna slava. Pre primanja hrišćanstva Srbi su bili mnogobožački narod. Pored vrhovnog boga Peruna, koga su svi poštivali, **svaki dom je imao i svoje domaće božanstvo**. Po prirodi

⁴ Dr Aleksandar Mitrović – „Paganski korijeni: Porijeklo krsne slave i imena“.

⁵ Veselin Čajkanović – „Studije iz srpske religije i folklora 1910-1924“, Beograd, 1994.

⁶ Sima Trojanović – „Glavni srpski žrtveni običaji“, Beograd, 1983.

⁷ Sreten Petrović – „Antropologija srpskih običaja“, Niš, 2000.

sentimentalni i vezani za domaće navike i običaje, u susretu sa hrišćanstvom, Srbi su se najteže odricali tih domaćih božanstava. Mudri i praktični Nemanjin sin, Sveti Sava, **mnogobožačke kumire i idole, zamenio je velikim svetiteljima Crkve Hristove, koji postadoše zaštitnici i pomoćnici srpskih domova, crkava i manastira, porodica i plemena, sela i gradova, pa i čitavih pokrajina i oblasti.** Tako je nastala krsna slava.⁸

Očito, slava je kompromis koji je nastao između hrišćanstva i slovenskog paganstva. Međutim, Božja Riječ je bila grubo kršena prilikom takvog sinkretizma.

Osnova biblijskog hrišćanstva je da postoji samo jedan Bog koji se predstavlja u Prvom Uputu Dekaloga i zabranjuje idolopokloničke vjerske prakse: „Ja sam Gospod Bog tvoj... nemoj imati drugih bogova ispred mene... Ne pravi sebi rezani lik niti bilo kakvu sliku od onoga što je gore na nebesima ili dolje na zemlji ili u vodama ispod zemlje. Ne klanjam im se niti im služi.“ (Izlazak 20:3-5; ref. 5. Mojsijeva 4:15-19.) Nametanje hrišćanstva i jednoga Boga Srbima koji su dotle imali Peruna, Dažboga, Svetovida, Triglava, Velesa, Svaroga itd., crkva je ostvarivala putem kompromisa tako što su slovenski bogovi zamijenjeni svetiteljima iz hrišćanskog svijeta, a sve u cilju da bi se u narodu primilo hrišćanstvo. Tipičan primjer je Vidovdan u crkvenom kalendaru koji je u stvari paganski praznik, te upadljive sličnosti Peruna i sv. Ilike, zatim Badnjak i cijela priča vezana za badnjak koja je opet slovenski paganizam vezan za obožavanje „svetog drveta“ hrasta i sl.

Napokon, citiraćemo i „Srpski mitološki rečnik“, str. 175-178 (Š. Kulišić, P.Ž. Petrović, N. Pantelić; Nolit, Beograd, 1970.) koji nas iscrpno informiše o krsnom imenu tj. slavi:

KRSNO IME je prastari narodni običaj proslave domaćeg zaštitnika i davaoca, koji su, među Slovenima, najbolje održali Srbi. Tragove tog običaja imaju ili su ga doskora imali svi Sloveni, pa i Indoevropljani: Tračani, stari Grci, Dačani (sa ostacima u Maloj Vlaškoj),

⁸ Protođakon Ljubomir Ranković

Iliri (sa ostacima kod Cincara i severnih Arbanasa), Rimljani (lar) i dr. Posle primanja hrišćanstva crkve su revnosno pristupile iskorenjivanju mnogobožačkih verovanja i običaja, među kojima je bilo i krsno ime. Uspeh je bio neznatan. Ostaci predhrišćanskih verovanja održali su se ponegde do danas kod kulturno naprednih naroda, pa i kod srpskog. Prvi srpski arhiepiskop Sava (1174- 1235) **poverio je sveštenstvu da nasilno i uzaludno ne progone stara narodna verovanja i običaje, nego da im dadu hrišćansko obeležje.** Slično su postupile i druge crkve i jednobožačke religije. Unošenjem hrišćanskih i drugih jednobožačkih elemenata u mnogobožačka verovanja i običaje, zatim prilagodavanjem nekolikih srodnih običaja u jedan ili rastavljanjem jednoga u nekoliko srodnih, nastale su znatnije razlike u proslavljanju predhrišćanskih običaja, pa i krsnog imena. Kada se ti relativno noviji elementi izuzmu iz današnjeg proslavljanja krsnog imena kod Srba i u njih unesu izdvojeni, očuvani u božićnim, zavetnim i drugim običajima, onda se dolazi do krsnog imena i njegove uloge u verskom životu starih Srba, a zatim i kod slovenskih i drugih indoevropskih naroda. Analogije potvrđuju starinu tog zajedničkog običaja još iz indoevropske zajednice.

Postoji teorija da krsno ime pripada kultu mrtvih (M. Vasić, V. Skarić, V. Čajkanović, L. Niderle i dr.). Ona se uglavnom poziva na upotrebu koljiva o krsnom imenu, koje se upotrebljava u kultu mrtvih. Međutim koljivo je grčko, uneto je preko crkve u naše gradove, izuzetno ponegde i po selima u okolini većih gradova i manastira. Da je koljivo crkveni elemenat, potvrđuje ne samo grčki naziv nego i spremanje dva krsnika (kolača): jedan je narodni, koji se lomi u kući a drugi, izlišni, nosi se sa koljivom crkvi. I još neki elementi i indicije potvrđuju pogrešnost teorije da krsno ime pripada kultu mrtvih. U kultu mrtvih nema radosnih raspoloženja, a u krsnom imenu ona nastaju pre proslave, za vreme gošćenja, i traju do završetka proslave. Prema tome: „krsna slava svuda kod nas obuhvata redovno samo žive, a tek izuzetno i mrtve... u većini slučajeva ritual za žive, prema današnjem stanju stvari, zauzima uvek glavni i najvažniji deo slave“ (R. Grujić). U narodnim molitvama o krsnom imenu redovno se pozivaju

Bog i sveci, kao zaštitnici doma, njegove čeljadi, i imovine, da podrže i unaprede, a u nevoljama da pomognu. To je sekundarna pojava u proslavljanju krsnog imena, nastala pod uticajem hrišćanstva, a **pri-marni oblik proslave bio je vezan za kult sunca**, koje se zamišljalo kao božanstvo dobra i darodavca obilne letine, od koje je znatno zavisio život ljudi. **To božanstvo se personifikovalo i prikazivalo u obliku antropoidnog krsta, koji se redovno postavlja prema istoku, sunčevu rađanju, u obredu opšte narodne molitve, a u obredu domaće predstavljen je na obrednom hlebu krsniku koji se postavlja na istočnoj strani stola.** Otuda se u narodu istočna strana naziva i krsna: „Obišao krsno i zapadno.“ **O krsnom imenu sveća, kao ekvivalent sunca**, pali se na istočnoj strani, a mrtvima na zapadnoj. O krsnom imenu vernici su okrenuti krstu, zapaljenoj sveći i istoku, a u kultu mrtvih krst, zapaljena sveća i učesnici okrenuti su zapadu. Neki Radin zaveštao je 5. januara 1466. da se milostinja za njegovu dušu ima izdavati osim o velikim praznicima, kako je to propisala crkva, još i o krsnom imenu jer je za Radina i krsno ime veliki domaći praznik: „I na dan svetoga Georgija, moga krsnoga imena.“ Krsno ime je proslava krsta, njegova imena. Po današnjoj analogiji: „Pođi u ime Božje“ – znači: Pođi uz Božju pomoć. U toj težnji proslavlja se i krsno ime, sada svetac, domaći zaštitnik. U narodu se nigde o krsnom imenu ne podižu i ne piju zdravice za pokoj duša pokojnika, kao što se to čini u kultu mrtvih, nego se ispijaju: „Da Bog pomogne“, „Da krsno ime ukrsti životom i zdravljem a polje rodom i berićetom“ (letinom). **Stara srpska crkva prihvatile je krsno ime kao spomen sveca zaštitnika doma i kao spomen predaka**, pa je u tom smislu sastavila najstariju molitvu za blagosiljanje krsnoga kolača i koljiva. Zahvaljujući tom potezu srpske crkve, običaj i obredi o krsnom imenu su opstali i najbolje su ih održali Srbi.

Zapaljena sveća o krsnom imenu je supstitucija ognja iz predhrišćanskog vremena. Ognju su se prinosile krvne i beskrvne žrtve: krsna sveća gori u posudi s raznim vrstama žita i variva, sada na krsnom hlebu; ona se pali na rogu vola i na posudi s vinom. Sve to pokazuje prividno žrtvovanje žita, variva, vola i vina domaćem

božanstvu i zaštitniku. Ponegde se i sada žito (zrna) žrtvuje o krsnom imenu bacanjem uvis. Njega je zamenio kolač krsnik, a koljivo je zavela crkva kao izlišni i suvišni elemenat pored kolača. Obredni kolač (krsnik) okreće se naoposuno (po suncu), od leve (negativne) strane prema desnoj (pozitivnoj), radi domaćeg napretka, podiže se uvis (dizanje u slavu), da se usevi podižu prema suncu i zru; on se redovno lomi: „Kolač lomiti, Boga moliti“ – (ne seče se), a to pokazuje njegovu upotrebu iz vremena kada se u narodu nije raspolagalo metalnim sečivima.

Današnjem kolaču krsniku prethodio je hleb bez kvasa (pogača), kao što je božićnjem kolaču prethodila česnica. U obredu krsnoga imena narodni naziv za beskvasnji hleb potisnut je rečju pogača, rečju starog poromanjenog stanovništva na Balkanu, a u božićnjem se održao – česnica – jer crkva nije uspela da reformiše božićne obrede kao što je to uspela sa obredima o krsnom imenu. Uz pomoć česnice, primitivnog pečenja njenog i pogače, i oblika oba hleba, daje se pratiti prvobitni oblik i simbolika krsnog hleba. **Svi okrugli obredni hlebovi (kolači)** koji se spremaju i drugih dana preko godine, ili u obliku kolutura (sa šupljom sredinom), pa i oni koji se spremaju za proslavu krsnog imena, **simbolišu sunce**, a oni koji imaju **srpasti oblik spremaju se samo za obrede mrtvačkog kulta, jer su supstitucija srpastog meseca**. Kolač srpastog oblika nigde se ne spremava za proslavu krsnog imena. Kolač u obredu krsnog imena spremava se u obliku krsta ili ima nalepljen krst od testa preko gornje površine. **Krst je figura božanstva u ljudskom obliku s raširenim rukama**, ali je na okrugloj površini dobio krake jednakе dužine, postao ravnokrak; antropoidni krst (s donjim najdužim krakom i gornjim najkraćim) je **idol iz mnogoboštva, koji je dobio hrišćansko obeležje: časnog krsta – u danasnoj proslavi krsnog imena**. Krsna pogača i božićna česnica pekla su se redovno u upretu (vrućem pepelu sa žarom) na otvorenom ognjištu (primarnoj peći), a to pokazuje njihovu daleku starinu. Po Helmodovoј hronici, koja je pisana o Slovenima u XII veku, **bogovi najviše vole krvne žrtve. Nema naroda koji ih nije prinosio bogovima, pa su to činili i naši daleki preci. One su bile česte, skupe i**

teške, jer su se prinosile i ljudske kao najdraže božanstvima. Crkva je krvnu žrtvu zamenila upotrebom vina (punja) u obredima. Sada se o krsnom imenu sprema krvna žrtva – životinja – i beskrvna – vino. Upotreba vina u obredu i u gozbi (časti) krsnoga imena ne pripada kultu mrtvih nego magiji, kojom se dočarava izobilje u domaćem napretku: „Kolač se prelivao vinom, a dom mirom, životom, zdravljem i svakim dobrom!“ U narodnim molitvama o krsnom imenu želi se: „Da se bačve prelivaju vinom, kuće čeljadima, tor ovacama i govedima, njive klasjem,“ itd., zatim: „U čije se zdravlje vino pilo, sve mu zdravo i veselo bilo, rodilo mu i žito i vino, ponajviše pšenica belica i u kući sve muška dečica!“ Po jednoj narodnoj pesmi, neraspoloženi gost o krsnom imenu, bilo da je gladan, žedan i uplakan, skrnavi krsno ime. Zato se domaćin trudi da o svom krsnom imenu izazove veselo raspoloženje gostiju jelom i pićem, jer se po njihovom raspoloženju ogleda i raspoloženje domaćeg zaštitnika, od kojega se očekuju pomoć, zaštita i darovi. Krsno ime je svečan i radostan dan domaćina, njegove čeljadi, pa i gostiju. U narodnim molitvama nema nikakvog traga mrtvačkog kulta. Ustajanje, dizanje i napijanje u proslavi krsnog imena su najsvečaniji činovi. **Ustajanjem se izražava poštovanje prvobitno suncu**, jer su svi učesnici okrenuti istoku, a to se obavlja, osim izuzetaka u naročitim prilikama (npr. pod Turcima), pre podne, dok napreduje dan. **Sunce se zamenilo antropoidnim idolom, krstom, sada hrišćanskim svecem. Naoposuno (po suncu) okretanje krsnog kolača pokazuje da krsno ime pripada kultu sunca.** Tog okretanja nema u kultu mrtvih. U svakoj godini proslavljaju se dva krsna imena: jedna proslava je prolećna i opšta, najčešće seoske društvene zajednice, kada se moli božanstvo za kišu kao preku potrebu usevima, a druga se proslavlja u jesen, kada su plodovi letine ubrani, kao zahvalnost božanstvu. Pod crkvenim uticajem, proslave krsnog imena raspoređene su preko cele godine. Ostaci starijeg vremenskog proslavljanja krsnog imena održali su se u proslavljanju glavne ili velike slave (krsnog imena) i male ili letnje slave (slave kao glavne i preslave kao male slave). Krsno ime je vezano za zemlju koja se koristi, odnosno za njive sa usevima i za pasišta. Znatno kasnije ono

se vezalo za porodicu, a njenim razgranjavanjem, i za rod i bratstvo. Raseljeno stanovništvo iz svojih matica nosilo je rodovsko ili „krvno“ krsno ime, koje je nasleđeno od predaka.

Šta Bog misli o vjerskom sinkretizmu i da li je to takođe put spasenja

„Ne klanjaj se njihovim bogovima [paganskih naroda] niti im služi. **Ne pravi ništa što oni prave**, nego ih sruši i obori njihove obredne stubove. Služite Gospodu, svom Bogu... **Ne sklapaj savez s njima ni s njihovim bogovima... Ako bi služio njihovim bogovima, to bi ti bila zamka.**“ (2. Mojsijeva 23:24-25, 32-33)

„Čuvaj se da se **ne povedeš za njima i da ne padneš u zamku** pošto budu istrijebljeni pred tobom, i da ne **počneš da se raspituješ o njihovim bogovima**, govoreći: ‘**Kako su ti narodi služili svojim bogovima tako će činiti i ja.**’ Ne čini tako Gospodu, svom Bogu, jer sve što je Gospodu odvratno i što on mrzi oni čine svojim bogovima...“ (Ponovljeni Zakon 12:30-31)

„Izraelovi sinovi su zgriješili Gospodu, svom Bogu... **Bojali su se drugih bogova i živjeli su po običajima naroda**⁹ koje je Gospod otjerao pred Izraelovim sinovima i po običajima koje su uveli kraljevi Izraela. Izraelovi sinovi činili su ono što nije ispravno u očima Gospoda, njihovog Boga, i gradili su sebi obredne uzvišice po svim svojim gradovima, od stražarskih kula do utvrđenih gradova. Podizali su sebi obredne stubove i obredna debla na svakom visokom brdu i pod svakim zelenim drvetom. I po svim obrednim uzvišicama prinosili su kâd, baš kao narodi koje je Gospod otjerao pred njima, i činili su zla djela da bi vrijeđali Gospoda. Oni su služili odvratnim idolima iako im je Gospod govorio da to ne čine.

⁹ Koji je zapravo smisao „bojanja drugih bogova“ možda se najbolje vidi iz opisa reakcije naroda na opomene protiv kađenja i drugih službi „Kraljici nebesa“ (Jermija 44. glava). Ti ljudi su došli do zaključka da ne doživljavaju nevolje i oskudicu kad služe idolima (stihovi 17-18). To je ništo drugo do pakt sa demonima koji su zadovoljni kompromisnom službom (osnov koncepta satanizma je mješavina dobra i zla, istine i zablude), dok za Boga to nije prihvatljivo.

Gospod je upozoravao Izrael i Judu preko svih svojih proroka i preko svih svojih vidjelaca: ‘Vratite se sa svojih zlih puteva i držite moja uputstva i moje odredbe, prema svemu zakonu koji sam dao vašim praočevima i koji sam vam prenio preko svojih slugu, proroka.’ Ali oni nisu poslušali, nego su ostali nepokorni kao što su bili nepokorni i njihovi praočevi koji nisu vjerovali u Gospoda svog Boga. Odbacili su njegove propise i savez koji je sklopio s njihovim praočevima i njegova svjedočanstva kojima je svjedočio protiv njih. **Išli su za ništavnim idolima, pa su i sami postali ništavni oponašajući narode koji su bili oko njih**, premda ih je Gospod podučio da ne budu poput njih. Ostavili su sva uputstva Gospoda, svog Boga, i načinili su sebi livenе kipove, dva teleta i obredno deblo, pa su se klanjali svoj nebeskoj vojsci i služili Balu. Spaljivali su svoje sinove i svoje kćeri u vatri, gatali su i vračali, i prodali su se da čine ono što je zlo u Gospodnjim očima, da bi ga vrijedali...

Zato je Gospod odbacio sav Izraelov rod...

Služili su i Gospoda, ali su se klanjali i svojim bogovima prema običajima naroda odakle su bili prognani. Sve do današnjeg dana **oni se drže starih običaja**. Ne služe Gospoda i ne postupaju prema njegovim odredbama i njegovim propisima, niti prema zakonu i nauku koji je Gospod dao sinovima Jakova, koga je nazvao Izrael, kada je Gospod sklopio savez s njima i podučio ih: ‘Ne smijete služiti drugim bogovima, klanjati im se, niti im prinositi žrtve... Ne zaboravite savez koji sam sklopio s vama. Ne plašite se drugih bogova... Ali oni nisu poslušali, nego su se držali starih običaja. Tako su **ti narodi služili Gospoda, ali su služili i svojim rezbarenim likovima. Njihovi sinovi i njihovi unuci sve do današnjeg dana čine sve kako su činili i njihovi praočevi.**’ (2. Kraljevima 17:7-17; 33-35,38; 40-41)

„Ne budite u istom jarmu s nevjernicima. Jer šta imaju zajedničko pravednost i bezakonje? Ili šta imaju zajedničko svjetlost i tama? Nadalje, u čemu se slažu Hristos i Beljal? Ili šta je zajedničko pobožnom i nepobožnom? I kako se hram Božji slaže s idolima? Jer vi ste hram živog Boga... ‘Zato izadite između njih i odvojte se,’ govori Gospod, ‘i ne dotičite se nečistote i ja će vas primiti.’ ‘I biću vam otac,

a vi ćete mi biti sinovi i kćeri,’ govori Gospod Svemoćni.“ (2. Korinćanima 6:14-18)

„Zar ne znate da nepravednici neće naslijediti Božje kraljevstvo? Ne zavaravajte se! Ni bludnici, ni **idolopoklonici**, ni preljubnici, ni muškarci koji se upuštaju u neprirodne odnose, ni muškarci koji liježu s muškarcima, ni lopovi, ni pohlepni, ni pijanice, ni psovači [ružitelji], ni otimači neće naslijediti Božje kraljevstvo.“ (1. Korinćanima 6:9-10)

„Srećni su oni koji tvore uputstva Njegova, da bi imali pravo na drvo života, i da uđu na kapije u grad. Napolju ostaju psi, vračari, bludnici, ubice, idolopoklonici i svako ko voli laž i njome se služi.“ (Otkrivenje 22:14-15)

Kratak teološki osvrt

Očigledno se istiniti Bog uopšte ne slaže sa idejom da se lokalna i paganska božanstva, bez obzira kako se percipiraju, mogu „hristijanizovati“ ili, uz određene modifikacije, pretvoriti u patronе i zaštitnike njihovih poštovalaca. Pored gornjih vrlo jasnih biblijskih referenci kojima nije potreban komentar, navešćemo još nekoliko ključnih razloga.

(1) Sveti Pismo uči da zagrobni život ne postoji. Ljudi umiru prvom smrću i „spavaju“ do uskrsenja, bilo na život ili na konačni sud, koji je druga smrt – uništenje ili anihilacija za vječnost. Smrt je suprotnost životu. (Vidi: Jov 14:12; 34:14,15; Propovjednik 9:5,6,10; 12:7; Psalam 146:4; Ezekijel 18:4,20; Danilo 12:2; Djela 13:36; 1. Solunjanima 4:13-18; Jevrejima 11:39,40; Otkrivenje 20:6,9,10,13-15; Malaхија 4:1.)

(2) Usvajanjem paganskih ideja o zagrobnom „raju“ i „paklu“ i mogućnostima kontakta mrtvih sa živima na zemlji, otpalo hrištanstvo je otvorilo put za „hristijanizaciju“ kulta mrtvih predaka i svetaca, navednih posrednika sa živima. Ako mrtvi ne mogu posredovati za žive, kako onda funkcionišu čuda koja nisu od Boga? Odgovor na ovo pitanje nalazimo kroz primjer opisan u 1. Samuelovoj 28. glava, kada je vračara, na zahtjev otpalog i očajnog kralja Saula, prizvala umrlog prouka „Samuela“. Ta prikaza je očito bio demon koji je oponašao

mrtvog proroka (vidi takođe 1. Kraljevima 22:20-22 i Otkrivenje 16:13,14). Dakle, paganska ili okultna služba, u suprotnosti sa Božjim izričitim uputima, odvaja čovjeka od Boga i zapravo je okidač za prizivanje i uplitanje demona u živote onih koji se upuštaju u takve prakse ili drže tradicije zasnovane na paganskim vjerovanjima.

(3) „Ono što neznabosci žrtvuju, **demonima žrtvuju, a ne Bogu**. A ja ne želim da vi imate išta zajedničko s demonima.“ (1. Korinćanima 10:20)

*Institut za izučavanje religije
www.religija.me*